

บทวิจารณ์หนังสือ

คำสัญญาเมื่อครารุ่งแสง (*La Promesse de l'aube*) ของโรแมง การ์

Received 1 August, 2024

พุดิตา สงวนไพร เลอแฟรงซ์¹

Revised 1 Septemb, 2024

Poottita SA-NGOUNSAI LEPRINCE²

Accepted 1 November, 2024

คงไม่เกินจริงนักถ้าเราจะกล่าวว่า “คำสัญญาเมื่อครารุ่งแสง” คือคำประกาศความรักของนักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ผู้หนึ่งที่มีต่อมารดาของตนผ่านตัวอักษร ผลงานชิ้นนี้จัดอยู่ในกลุ่มงานประพันธ์ประเภทอัตชีวประวัติ (*l'autobiographie*) แม้ว่าผู้ประพันธ์มิได้ยอมรับหนักแน่นนัก³ แต่ต้องถือได้ว่าคู่ควรกับการได้รับพิจารณาในฐานะงานวรรณกรรมแนวอัตชีวประวัติที่ดีที่สุดในหนึ่งในศตวรรษที่ ๒๐ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นเอกสารบอกเล่าการเติบโตผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ ในชีวิตของผู้เขียนตามหน้าที่ที่งานประพันธ์แนวอัตชีวประวัติที่ดีพึงมี ผลงานชิ้นนี้ยังเปรียบเสมือนอนุสรณ์แห่งความรักที่มารดาคนหนึ่งมีต่อบุตรของตน และการสำนึกพระคุณของบุตรชายต่อมารดา

โรแมง การ์หรือชื่อจริงโรมัน กาซิว (Roman Kacew) เป็นที่รู้จักในประเทศฝรั่งเศสในฐานะนักประพันธ์และนักการทูตชาวฝรั่งเศส เกิดวันที่ ๘ พฤษภาคม ๑๙๑๔ ที่เมืองวิลนีอุส ประเทศลิทัวเนีย และเสียชีวิต ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๘๐ มารดาได้พากันย้ายถิ่นฐานจากประเทศรัสเซีย มาสู่ประเทศโปแลนด์ และมาตั้งรกรากเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่เมืองนิชเมืองติดทะเลทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส ในช่วงชีวิตหลังจากนั้น โรแมง การ์ต้องทำทุกอย่างเพื่อพิสูจน์คุณค่าของตนในฐานะผู้มาจากที่อื่น แต่สามารถยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับชาวฝรั่งเศสได้อย่างสง่างาม ถ้าเราอยากรู้จักนักประพันธ์ท่านนี้อย่างลึกซึ้ง ผลงานเล่มนี้คืออีกหนึ่งแหล่งบันทึกความทรงจำที่มีรายละเอียดชัดเจน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Email : poottipan@yahoo.com

² A Lecturer, Department of Western Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

³ โรแมง การ์กล่าวว่า หนังสือเล่มนี้ได้รับแรงบันดาลใจมาจากอัตชีวประวัติของตน แต่ไม่ใช่อัตชีวประวัติเสียทีเดียว “Ce livre est d’inspiration autobiographique, mais ce n’est pas une autobiographie.” *Autour du spectacle.* [archive du 26 août 2018], sur www.abcdijon.org, 18 octobre 2011 (consulté le 28 mars 2023).

แน่นอนว่าแก่นเรื่องที่สำคัญที่สุดของงานวรรณกรรมชิ้นนี้คือ ความรักที่ไร้เงื่อนไขของแม่ และความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเห็นความสำเร็จของลูก เราจะเห็นได้ว่าชีวิตของโรแมง การ์ จะไม่สามารถผ่านพ้นวิกฤตแต่ละครั้งของชีวิตได้ ถ้าหากปราศจากความรักและความทุ่มเทของแม่ หรือที่ในนวนิยายเรียกเธอว่านิน่า (Nina) ข้อมูลที่ผู้อ่านรับรู้ตั้งแต่ต้นเรื่องคือ เธอเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และโดนสามีทิ้งตั้งแต่ให้กำเนิดลูกชายคนเดียว « Mon père avait quitté ma mère peu après ma naissance (พ่อของผมได้ทอดทิ้งแม่ไปตั้งแต่ผมเกิดได้ไม่นาน) »⁴ ตลอดทั้งเนื้อเรื่อง ไม่มีการกล่าวถึงญาติพี่น้องคนอื่นอีก แม้แต่บิดาผู้ให้กำเนิดก็มีการกล่าวถึงเพียงแค่ครั้งเดียว ตามประโยคที่หยิบยกมาข้างต้นเท่านั้น นิน่าซึ่งหลงใหลในประเทศฝรั่งเศส และมีความทะเยอทะยานที่จะให้ บุตรชายคนเดียวของตนได้รับการศึกษาและมีชีวิตที่ดีที่สุด ประสบความสำเร็จมากที่สุด ในดินแดนแห่งนี้ เพื่อทดแทนกับสิ่งที่เธอขาดมาตลอดชีวิต เธอหอบบุตรชายวัยเยาว์มาลงหลักปักฐานที่เมืองนีซ ประเทศฝรั่งเศส เธอยอมแม้แต่อดมื้อกินมื้อเพื่อลูกซึ่งเป็นแก้วตาดวงใจ ทำงานอย่างหนัก หามรุ่งหามค่ำ ด้วยการเป็นช่างทำหมวก จนกระทั่งวันหนึ่ง โรแมงตั้งปณิธานว่า จะทวงคืนความ ยุติธรรมให้กับมารดาของตน คำสัญญานี้ได้รับการกล่าวซ้ำอีกครั้งเมื่อเขาสามารถทำตามสัญญาได้ ครบถ้วนในเวลาต่อมา

« (...) et je pensais à la promesse que je m'étais faite, à l'aube de ma vie, de lui rendre justice. »⁵

(...) และผมก็คิดถึงสัญญาที่ผมเคยตั้งปณิธานไว้กับตนเอง ณ อรุณรุ่งแห่งชีวิตของผม ว่าสักวันหนึ่ง ผมจะทวงคืนความยุติธรรมให้กับแม่

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จนถึงหน้าสุดท้าย นอกจากจะได้รับความบันเทิง ความรู้ด้าน ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสงครามและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่อยู่ในยุคสมัยเดียวกับผู้ประพันธ์แล้ว ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตมากมายหลายประการ ในที่นี้ จะขอ หยิบยกมากล่าวสองประการ ได้แก่ คุณค่าของการศึกษาเล่าเรียนที่สามารถเปลี่ยนชะตาชีวิตของคน

⁴ Romain Gary, *La Promesse de l'aube*, (1960) Paris : Gallimard, p.120.

⁵ *Ibid.*, p. 17.

และ คุณค่าของความรักจากแม่ที่เปรียบเสมือนลมใต้ปีกและผลักดันส่งเสริมให้ลูกทำในสิ่งที่ดูเหมือนเป็นไปได้ให้กลายเป็นความจริงในที่สุด โดยจะขอนำเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง คุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนทั้งในระบบและนอกระบบ เราจะเห็นได้ว่า โรแมงเป็นเด็กชายฐานะยากจน เดินทางมาอาศัยอยู่ในประเทศฝรั่งเศส แต่ทว่า มารดาได้เสาะหาและเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาที่ดีที่สุดให้กับเขาในหลาย ๆ ศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเต้นบัลเล่ต์ การสืโวโอลิน การเรียนเสริมวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อเติบโตไปเป็นไอส์ไตน์คนที่สอง (un nouvel Einstein) แม้แต่การเรียนศิลปะ ที่แม่ไม่ค่อยชอบนักเนื่องจากเกรงว่าบุตรชาย จะมีชะตากรรมคล้ายกับศิลปินเอกบางคน เช่น วินเซนต์ แวนโก๊ะ หรือ ปอล โกแก็ง เป็นต้น ดังนี้ นับได้ว่า โรแมงมีโอกาสรียนรู้ทุกศาสตร์เพื่อค้นหาพรสวรรค์และความหลงใหล จนกระทั่งได้พบ ศาสตร์แห่งการประพันธ์ ซึ่งเขาถือเป็นที่พึ่งพิงสุดท้ายบนโลกนี้ « Je devais un jour opter pour la littérature, qui me paraissait le dernier refuge, sur cette terre, (...) »⁶ (วันหนึ่ง ผมก็ได้เลือกวรรณคดีเป็นที่พึ่งพิงสุดท้ายของผมบนโลกนี้)”

ด้วยความพากเพียรฝึกฝน แม้จะมีข้อจำกัดมากมายในช่วงแรก โรแมง การ์รี ได้กลายเป็น นักประพันธ์ฝรั่งเศสที่มีอัจฉริยภาพเป็นที่ประจักษ์ เขาเป็นนักเขียนเพียงคนเดียวในประวัติศาสตร์ ที่ได้รับรางวัลกงกูร์ต์ (le Prix Goncourt) ถึงสองครั้ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากรางวัลวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดของฝรั่งเศสรางวัลนี้ ผู้เขียนมีสิทธิ์ได้รับรางวัลเพียงครั้งเดียวในชีวิต ขออธิบายเพิ่มเติมในกรณีนี้ว่า ในปี ๑๙๕๖ เขาได้รับรางวัลจากนวนิยายชื่อ *รากฟ้า* (Les Racines du Ciel) โดยใช้ชื่อนามปากกาว่า โรแมง การ์รี หลายปีต่อมา (๑๙๗๕) เขาได้รับรางวัลกงกูร์ต์อีกครั้ง แต่ครั้งนี้ เขาใช้นามปากกาว่า เอมีล อาฌาร์ (Émile Ajar) โดยได้รับรางวัลจากนวนิยายเรื่อง *ฉัน เบื้องหน้า* (La vie devant soi) เรื่องราวการมีสองอัตลักษณ์ดังกล่าวได้ถูกเผยให้เห็นประจักษ์ภายหลังมรณกรรมของผู้ประพันธ์ สร้างความตื่นตะลึงในอัจฉริยภาพ รวมถึงความลับที่บุรุษผู้นี้ซ่อนไว้นานนับหลายปี

⁶ Ibid., p. 30.

ความพากเพียรและความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเป็นสิ่งที่เราเห็นได้อย่างแจ่มชัดในตัวของ โรแมง การ์รี เมื่อเขาได้เข้ากองทัพในช่วงแรก เขาได้รับตำแหน่งที่ต่ำต้อยที่สุด โดยตำแหน่งดังกล่าว ไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนสอบและความรู้ความสามารถ แต่เกี่ยวกับการที่เขาไม่มีสัญชาติฝรั่งเศส ความอยู่ดีธรรมต่าง ๆ ที่สังคมมอบให้ไม่ได้ทำให้เขาท้อถอย แต่กลับกลายเป็นเชื้อเพลิงชั้นดีในการ ขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น

อันที่จริงแล้ว “*คำสัญญาเมื่อคราวรุ่งสาง*” สามารถจัดเป็นงานวรรณกรรมประเภท le roman d'apprentissage หรืองานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตและการเรียนรู้ชีวิต และโลกของตัวละครเอก มีการดำเนินเรื่องโดยใช้มุมมองแบบสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์ ผู้เขียน เล่าเรื่องราวชีวิตของตนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยไม่มีการเรียงลำดับเวลา แต่ใช้ กลวิธีเอนกเช่นการต่อขึ้นส่วนจิ๊กซอว์แห่งความทรงจำหลายล้านชิ้นด้วยกัน บางทีเล่าเรื่องครั้งยังเยาว์ แล้วกระโดดไปตอนเป็นหนุ่ม ก่อนจะกลับมาเล่าเรื่องราววัยเยาว์อีกครั้งในย่อหน้าถัดมา การ กระโดดข้ามไปมาระหว่างช่วงวัย และความหลากหลายทางอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็น อารมณ์ขัน ขมขื่น โศกเศร้าเสียใจ ยินดีปรีดา และการโหยหาอดีต การเขียนเช่นนี้อาจทำให้ผู้อ่านสับสนอยู่บ้าง แต่ก็ นับเป็นกลวิธีที่ดูสมจริง เนื่องจาก การเล่าเรื่องราวที่ผ่านเหตุการณ์และความทรงจำมากมายภายใน ครั้งเดียว (ฉากเปิดเรื่องและฉากปิดเรื่องอยู่ในสถานที่เดียวกันคือ คือชายหาดแห่งหนึ่งที่บิกซัวร์ รัฐแคลิฟอร์เนีย จึงน่าจะอนุมานได้ว่า เป็นการเล่าเรื่องภายในครั้งเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ) ย่อมไม่มีใครใด สามารถสร้างเรื่องเล่าตามลำดับเวลาที่แท้จริงได้ครบถ้วนทั้งหมด

ประการที่สอง คุณค่าของความรักจากแม่ ผู้หญิงคนหนึ่งที่มีความรักต่อบุตรชายคนเดียว อย่างมากล้น เธอเสียสละที่จะไม่มีความรักครั้งใหม่เพื่ออุทิศเวลาทั้งหมดให้ลูก ช่วงที่ยังลำบาก เธอ เลือกที่จะรับประทานผักและของที่ไม่อร่อย เพื่อให้ลูกชายได้รับประทานเนื้อสัตว์ที่เขาชอบ โดย แสร้งว่า เป็นความจำเป็นด้านสุขภาพทั้งที่ไม่ใช่ความจริงแต่ประการใด วันหนึ่ง เมื่อโรแมงเดิน ออกไปตีมน้ำ แล้วกลับมาเห็นแม่กำลังกวาดเศษอาหารติดกระดือรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย ด้วยความริบร้อน เนื่องจากเกรงว่าบุตรชายจะมาเห็น เขาระลึกได้ทันทีหลังจากนั้นว่า แม่โกหก เพื่อให้เขาได้รับประทานอาหารที่ดีที่สุด ในขณะที่ตนเองยอมอด และมีความสุขจากการเห็นลูก

รับประทานอาหารเช้า ภาพที่เห็นนี้ ทำให้โรแมงร้องไห้และวิ่งหนีไปให้พ้นจากภาพแห่งความ
เสียสละที่น่าสะเทือนใจสำหรับเขา

นอกจากแม่จะทำหน้าที่สอนสั่ง ให้ความรู้ จัดหาครูที่ดีที่สุดในทุกศาสตร์ให้ลูกชายคนเดียว
ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นี่น่ายังมอบของขวัญที่มีมูลค่าสูงสุดในฐานะมารดาให้กับโรแมง นั่นคือ
ความเชื่อมั่นในตัวเขาอย่างเต็มร้อย โดยไม่มีอะไรสั่นคลอนได้ในตัวบุตรชาย ตั้งแต่วัยเยาว์ โรแมง
ได้ยินแม่ตะโกนบอกเขาด้วยอารมณ์เชื่อมั่นเต็มเปี่ยมเสมอว่า « Tu seras un héros, tu seras
général, Gabriele D’Annunzio, Ambassadeur de France – tous ces voyous ne savent
pas qui tu es ! »⁷ (วันหนึ่งลูกจะได้เป็นวีรบุรุษ ลูกจะได้เป็นนายพล ยิ่งใหญ่เหมือนกาเบรียล
ดันนูนซีโอ ลูกจะเป็นนักการทูตของฝรั่งเศส เจ้าเด็กเกรพวกนั้นมันไม่รู้ชะแล้วว่าลูกคือใคร)

เมื่อโรแมงเล่าให้แม่ฟังว่าบรรดาอาจารย์วิชาวิทยาศาสตร์ให้คะแนนสอบเขาเป็นศูนย์
แม่กล่าวปลอบใจด้วยความเชื่อมั่นตามเคยว่า « Ils le regretteront (...) Ils seront confondus.
Ton nom sera un jour gravé en lettres d’or sur les murs du lycée. Je vais aller les
voir demain et leur dire... »⁸ (วันหนึ่ง อาจารย์พวกนี้ต้องเสียใจ พวกเขาจะงงวย ชื่อของลูกแม่
จะได้สลักด้วยตัวอักษรสีทองที่กำแพงโรงเรียน พรุ่งนี้แม่จะไปคุยกับพวกอาจารย์ให้รู้เรื่อง)
นอกจากนี้ เรายังเห็นด้วยว่าแม่มีกลท่ายประโยคว่า « Ta mère est toujours raison. » หรือ
“แม่ของลูกพูดถูกเสมอ” อยู่หลายครั้ง เมื่อกล่าวคำทำนายอนาคตที่รุ่งโรจน์ของเขา

ระหว่างที่กำลังศึกษาวิชากฎหมาย โรแมงได้เขียนเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในวารสารรายสัปดาห์
แต่ไม่สามารถหาบรรณาธิการได้ แต่เมื่อเขาเห็นแม่ป่วย จึงคิดว่าตนเองไม่สามารถทนรอความสำเร็จ
ได้อีกต่อไป เขาจึงยอมหยุดบด กล่าวคือ เขาไปรับจ้างทำงานใช้แรงงาน และนำเงินมาให้แม่ โดยบอก
ว่าเป็นน้ำพักน้ำแรงที่ได้จากการเขียนเรื่องสั้น อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า โรแมงได้เก็บความฝันไว้
กับตนเองอย่างแนบแน่น พยายามอย่างสุดความสามารถ เพื่อทำให้เรื่องที่เคยพูดตกกลายเป็นความ
จริงในท้ายที่สุด ด้วยเหตุนี้ ในช่วงระหว่างเดินทางไปรบที่อัฟกานิสถาน จดหมายจากแม่ที่มานว

⁷ Ibid., p. 16.

⁸ Ibid., p. 24.

หน้าอย่างสม่ำเสมอทำให้โรแมงมีกำลังใจในการรับและทำภารกิจต่าง ๆ โดยช่วงเข้าปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารแห่งกองทัพอากาศ และช่วงกลางคืนเขียนนวนิยายอย่างหามรุ่งหามค่ำ

เมื่อโรแมงได้รับตำแหน่งนักการทูตประจำสาธารณรัฐฝรั่งเศส (อันที่จริงแล้ว นินาพยายามบอกทุกคนเสมอว่าวันหนึ่งบุตรชายจะได้รับตำแหน่งนี้ แต่แน่นอนว่าไม่เคยมีใครเชื่อ) เขาเดินทางกลับบ้านที่เมืองนิซ เพื่อไปพบและมอบรางวัลแห่งเกียรติยศนี้ให้กับแม่ แต่กลับพบว่าแม่เสียชีวิตแล้วเป็นเวลานานถึงสามปีครึ่ง ซึ่งหมายความว่า จดหมายทุกฉบับที่เขาได้รับนั้น แม่ได้เขียนล่วงหน้าไว้แล้วก่อนจะเสียชีวิต และฝากฝังให้เพื่อนคนหนึ่งเป็นผู้จัดส่งให้ลูกชาย โดยผู้ประพันธ์ได้สรุปเหตุการณ์สะท้อนใจนี้ว่า « Je continuais donc à recevoir de ma mère la force et le courage qu'il me fallait pour persévérer alors qu'elle était morte depuis plus de trois ans.⁹ » (“ผมยังคงได้รับพลังและกำลังใจจากแม่ที่ทำให้ผมมุ่งมั่นอย่างไม่ลดละ ในขณะที่แม่ได้เสียชีวิตไปเป็นเวลานานกว่าสามปีแล้ว”)

อย่างไรก็ตาม นวนิยายเรื่องนี้ได้ชุบชีวิตความรักของแม่คนหนึ่งให้ทุกอย่างกับลูกผ่านหน้ากระดาษ ด้วยเหตุนี้ “คำสัญญาเมื่อคราวรุ่งสาง” จึงหมายถึงคำสัญญาของผู้ประพันธ์ต่อแม่ ที่จะพิชิตทุก ๆ ความฝันที่แม่เชื่อว่าเขาจะทำให้เป็นจริงได้ในวันหนึ่ง กล่าวคือ โรแมงได้เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลกอร์กูร์ต ถึง ๒ ครั้ง (แม้ว่าจะมีกติกากำหนดไว้นักเขียนสามารถได้รับรางวัลนี้ครั้งเดียวในชีวิต) นอกจากการพิสูจน์ความสามารถในเชิงการประพันธ์ เขายังกลายเป็นนักบินเป็นวีรบุรุษสงคราม นักการทูตผู้ยิ่งใหญ่ เขากลายเป็นบุคคลมีชื่อเสียง และเคยได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากพลเอกชาร์ล เดอ โกล จะเห็นได้ว่า ความมั่นใจของแม่ได้ผลักดันให้เขาไปไกลจนพ้นจากข้อจำกัดทั้งปวง แต่ที่น่าเสียดายที่สุด คือแม่ไม่สามารถอยู่มองความสำเร็จทั้งหลายในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

Au cours des derniers jours qui avaient précédé sa mort, elle avait écrit près de deux cent cinquante lettres, qu'elle avait fait parvenir à son amie en Suisse. Je ne devais pas savoir – les lettres devaient m'être

⁹ Ibid., p.451.

expédiées régulièrement - c'était cela, sans doute, qu'elle combinait avec amour, lorsque j'avais saisi cette expression de ruse dans son regard, à la clinique Saint-Antoine, où j'étais venu la voir pour la dernière fois.¹⁰

ตลอดช่วงวาระสุดท้ายก่อนจากไป แม่ได้เขียนจดหมายเกือบสองร้อยห้าสิบฉบับ และฝากเพื่อนที่สวีตเซอร์แลนด์ส่งมาให้ผมอีกที ผมไม่อาจรู้ได้แน่ เนื่องจากมีจดหมายจากแม่ถึงผมอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติ เป็นจดหมายที่เต็มไปด้วยความรัก ช่วงนั้นเองที่ผมสังเกตเห็นเล็ทกระแทกบางอย่างในดวงตาของแม่ ที่คลินิกแซนต์ อองตวน สถานที่ที่ผมได้เจอแม่เป็นครั้งสุดท้าย

ตลอดการอ่านทั้ง ๓ ภาค ๔๒ บท ผู้อ่านสามารถสัมผัสถึงความรักจากแม่ที่ก่อให้เกิดปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่ทำให้ชีวิตของเด็กชายคนหนึ่ง ซึ่งผ่านชีวิตยากลำบากท่ามกลางสงครามเดินทางระหกระเหินจากจากโปแลนด์ เข้าสู่รัสเซีย จนมาถึงฝรั่งเศส ดินแดนแห่งความหวัง เด็กชายคนนี้ได้รับการดูแลตลอดช่วงวัยเยาว์ได้เติบโตกลายเป็นวีรบุรุษคนหนึ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

อาจกล่าวได้ว่า ถ้าต้องการหาหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของแม่ที่มีต่อลูก ผลงานของโรแมง การ์ซันนี่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในบรรดาผลงานที่ดีที่สุดที่บอกเล่าเรื่องราวดังกล่าว *คำสัญญาเมื่อครารุ่งสาง* ได้ประกาศศักราชโดยตัวมันเองว่า เขาได้ทำตามสัญญาที่ให้กับแม่ได้สมบูรณ์แล้ว เขาคือวีรบุรุษตัวจริง เขาคือนายพล เขาคือนักการทูตแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส เขายังเป็นอีกมากมายหลายอย่างในชีวิตจริง (นักเขียนบทภาพยนตร์ ผู้กำกับ เป็นต้น) และที่สำคัญ เขาคือแรงบันดาลใจสำหรับผู้อ่านทุกคนที่มีฝัน ไม่มีการอุทิศแรงกายแรงใจใดที่สูญเปล่า อย่างไรเสีย ความสำเร็จจักเป็นของบุคคลที่มุ่งมั่นเสมอ

¹⁰ Ibid., p.450.

รายการเอกสารอ้างอิง

Gary, R. (1960). *La promesse de l'aube*. Paris : Gallimard.

Romain Gary

La promesse de l'aube

